

บทที่ ๘

ไวยากรณ์ไทยตามทฤษฎีโครงสร้าง

๘.๑ ความนำ

ในบทที่ ๕ ได้กล่าวถึงงานวิเคราะห์ไวยากรณ์ไทยเชิงพรรณนาไว้เรื่องหนึ่ง คือ "Inter-Sentence Relations in Modern Conversational Thai" ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของวิจิตร จันทวีบูลย์ เสนอต่อมหาวิทยาลัยลอนดอน ในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ หรือ พ.ศ. ๒๕๐๕

วิจิตร จันทวีบูลย์ หรือ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ภาณุพงศ์ ในปัจจุบัน ได้นำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มาเป็นพื้นฐานในการวิจัยเรื่อง ระบบไวยากรณ์ในภาษาไทย เมื่อรับหน้าที่สอนวิชาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และต่อมาเมื่อได้รับเชิญให้มาสอนวิชา LI 332 "โครงสร้างภาษาไทย" ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงได้ทำเอกสารแจกให้แก่กนิศตักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีปริญญาโทตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๖ แล้วต่อมาจึงได้จัดพิมพ์ตำราขึ้นเป็นรูปเล่มอย่างสมบูรณ์ ในชื่อว่า โครงสร้างของภาษาไทย:ระบบไวยากรณ์ ต่อมางานชิ้นนี้ได้รับรางวัลประเภทงานเรียบเรียงประกอบปาฐกถา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ และได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในตำราและผลงานทางวิชาการของอาจารย์ อาวุโสของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือชุด *บรมราชกุมารีอักษรานุวัตร* ของกองทุนบรมราชกุมารี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในบทนี้ จะได้กล่าวถึง การวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทย ในตำราเล่มนี้ โครงสร้างของภาษาไทย แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๘ บท คือ บทนำ ชนิดของ

ประโยค ลักษณะของประโยคสามัญ การจำแนกหมวดคำ วลี อนุพากย์ และ
บทสรุป นอกจากนี้ยังมี ภาคผนวก เรื่อง แนวความคิดของนักภาษาศาสตร์โครงสร้าง
อย่างสังเขป กับเรื่อง ระบบเสียง

๘.๒ แนวคิดของไวยากรณ์โครงสร้าง

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรน ภาณุพงศ์ ได้อธิบายแนวคิดของไวยากรณ์โครง
สร้างไว้ดังนี้

นักภาษาศาสตร์โครงสร้างนับเป็นนักภาษาศาสตร์กลุ่มแรกๆ ที่พยายาม
จะศึกษาภาษาตามแนววิทยาศาสตร์ กล่าวคือ สนใจศึกษาภาษาพูดซึ่งคนใน
สมัยเดียวกันใช้อยู่ โดยการฟังแล้วจดบันทึกไว้ หรือบันทึกเสียงไว้ด้วยเครื่อง
บันทึกเสียง แล้วนำมาเป็นข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ในการศึกษา
วิเคราะห์ก็พยายามพิจารณาสิ่งที่เราสามารถจะสังเกตโดยตรงได้ นั่นคือ
พิจารณารูปแบบ (form) ซึ่งได้แก่เรื่องรูปลักษณะ ตำแหน่ง และหน้าที่ของ
เสียง พยางค์ หน่วยคำ คำ วลี อนุพากย์ และประโยคในภาษา ส่วนเรื่องความ
หมายนั้นถือว่าเรายังศึกษาโดยตรงยังไม่ได้ และเรายังไม่มีความรู้พอ จึงยังไม่
ควรจะนำมาเป็นหลักในการพิจารณาวิเคราะห์ภาษา

(วิจิตรน ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๑๑๑)

นักภาษาศาสตร์โครงสร้างมุ่งที่จะศึกษาถึงรูปแบบ ซึ่งหมายถึง
ลักษณะที่ปรากฏซ้ำแล้วซ้ำเล่าอย่างสม่ำเสมอในภาษา และศึกษาถึงส่วน
(ประกอบ) ที่สำคัญซึ่งถือว่าเป็นหน่วยที่สำคัญของภาษา และหน่วยที่เป็นส่วน
(ประกอบ) ที่สำคัญนี้ เรียกว่า หน่วยโครงสร้าง เพราะหน่วยโครงสร้างนี้เองที่
จะมาประกอบกันเข้าเป็นโครงสร้างอีกทีหนึ่ง

(วิจิตรน ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๑๑๑-๑๑๒)

๘.๓ โครงสร้างของคำและประโยค

บทนำของตำราเล่มนี้กล่าวถึงเรื่อง ความแตกต่างระหว่างไวยากรณ์เดิมและไวยากรณ์โครงสร้าง การศึกษาภาษา คำจำกัดความของภาษา คำว่า "ไวยากรณ์" โครงสร้างของคำในภาษาไทย และ โครงสร้างของประโยคในภาษาไทย

๘.๓.๑ โครงสร้างของคำในภาษาไทย

๘.๓.๑.๑ หน่วยคำในภาษาไทย

หน่วยคำหรือหน่วยความ (morpheme) คือส่วนที่เล็กที่สุดที่มีความหมาย เช่น นาฬิกา นาฬิกา ที่เดียว ถือว่าเป็นคำที่มี ๑ หน่วยคำ

สิบห้า ถือว่ามี ๒ หน่วยคำ เพราะแยกต่อไปได้ว่า สิบ กับ ห้า

หน่วยคำแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) **หน่วยคำอิสระ** หมายถึงพวกที่ปรากฏตามลำพังเป็นคำได้ เช่น ยืน คน สบาย นาฬิกา ลักษณะ ฯลฯ

(๒) **หน่วยคำไม่อิสระ** หมายถึงพวกที่ต้องปรากฏร่วมกับหน่วยคำอื่นเท่านั้น เช่น นักเรียน ชาวบ้าน

๘.๓.๑.๒ การแบ่งหน่วยคำไม่อิสระ

(๑) พวกที่เติมข้างท้ายคำ ตรงกับ **วิภัติ** ในภาษาบาลีสันสกฤต หรือ **ending** หรือ **inflection** ในภาษาอังกฤษ เมื่อเติมแล้วคำที่ได้ไม่เปลี่ยนชนิดและจะแสดงลักษณะไวยากรณ์ เช่น พจน์ กาล มาลา วาจก ตัวอย่าง

เด็ก เป็น เอกพจน์หรือพหูพจน์ก็ได้

เด็ก ๗ (เด็กเด็ก) เป็น พหูพจน์

(๒) พวกที่เติมข้างต้นหรือตรงกลางหรือข้างท้ายตรงกับ อุปสรรค อากม และ ปัจจัย ในภาษาบาลีสันสกฤต กับ *prefix, infix* และ *suffix* ในภาษาอังกฤษ เมื่อเติม แล้วคำที่ได้อาจจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนชนิดก็ได้และไม่แสดงลักษณะไวยากรณ์

ตัวอย่าง

นักเขียน อธรรม ต ำ รวจ (จาก ตรวจ ต + ำ + รวจ) วิทยากร

๘.๓.๑.๓ คำสมกับคำसान

(๑) คำสม หมายถึง คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระส่วน ๆ เช่น รถไฟ กระโดดเลื่อน ที่เขียนหรือ ฯลฯ

(๒) คำसान หมายถึง คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำไม่อิสระอย่างน้อย ๑ หน่วยคำ เช่น เด็ก ๆ นักเขียน วิทยากร ฯลฯ

โดยสรุป ในภาษาไทย ระบบหน่วยคำ ไม่สำคัญเท่ากับ ระบบความสัมพันธ์ ของคำ ทั้งนี้เพราะคำในภาษาไทยมีเพียงรูปเดียว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำหรือเติม ส่วนของคำลงไปเพื่อบอกลักษณะไวยากรณ์ เรื่องสำคัญในระบบไวยากรณ์ไทยคือ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคำที่เรียงกันอยู่ในประโยค

๘.๓.๒ โครงสร้างของประโยคในภาษาไทย

การวิเคราะห์โครงสร้างของประโยคในภาษาไทยในความหมายกว้าง ต้อง พิจารณา ๓ เรื่อง คือ

๘.๓.๒.๑ ประโยค

การวิเคราะห์ประโยคแบ่งเป็น ๓ หัวข้อ คือ ชนิดของประโยค ส่วนของ ประโยค และ โครงสร้างของประโยค

๘.๓.๒.๒ วัสดุ

การวิเคราะห์วัสดุแบ่งเป็น ๓ หัวข้อ คือ ชนิดของวัสดุ องค์ประกอบของวัสดุ และ โครงสร้างของวัสดุ

๘.๓.๒.๓ หมวดคำ

การวิเคราะห์หมวดคำแบ่งเป็น ๒ หัวข้อคือ วิธีจำแนกหมวดคำ กับ หมวดคำ ชนิดต่าง ๆ พร้อมกับลักษณะของหมวดคำเหล่านั้น

๘.๔ ชนิดของประโยค

การแบ่งประโยคมี ๒ วิธี คือ

(๑) อาศัยความหมายของประโยคและสถานการณ์ที่ใช้ แบ่งเป็น *ประโยคเริ่ม* กับ *ประโยคไม่เริ่ม*

(๒) อาศัยลักษณะโครงสร้าง แบ่งเป็น *ประโยคสามัญ* *ประโยคซับซ้อน* *ประโยคผสม* และ *ประโยคเชื่อม*

๘.๔.๑ ประโยคเริ่ม

ประโยคเริ่ม หมายถึง ประโยคซึ่งใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้ทันที โดยไม่ต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน อาจจะใช้ในตอนกลางของบทสนทนา ก็ได้

๘.๔.๒ ประโยคไม่เริ่ม

แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๘.๔.๒.๑ ประโยคไม่เริ่มแบบปกติ

ประโยคไม่เริ่มแบบปกติ หมายถึงประโยคที่ใช้เริ่มต้นบทสนทนาไม่ได้ จะต้องใช้เป็น ประโยคตาม ผู้ฟังไม่อาจจะเข้าใจความหมายได้ในทันที เพราะความหมายขึ้นอยู่กับประโยคที่มาก่อน เช่น

(๑) ก. พูด	"เธอเคยไปเชียงใหม่ไหม"	ประโยคเริ่มซึ่งใช้เริ่มบทสนทนา
(๒) ข. พูด	"เคยไป"	ประโยคไม่เริ่ม
(๓) ข. พูด	"ฉันชอบไปดอยสุเทพจัง"	ประโยคเริ่มซึ่งอยู่กลางบทสนทนา
(๔) ก. พูด	"เธอไปถึงภูฝางไหม"	ประโยคไม่เริ่ม
(๕) ข. พูด	"ไปถึงแต่ไม่ได้เข้าไป"	ประโยคไม่เริ่ม
(๖) ข. พูด	"เสียค่ายอีก"	ประโยคไม่เริ่ม
(๗) ข. พูด	"วันหลังจะไปอีก"	ประโยคไม่เริ่ม

๘.๔.๒.๒ ประโยคไม่เริ่มแบบพิเศษ

ประโยคไม่เริ่มแบบพิเศษ หมายถึงประโยคไม่เริ่มซึ่งใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ในสถานการณ์พิเศษ เช่น

สถานการณ์	ประโยคไม่เริ่มแบบพิเศษ
เห็นคนกำลังลากเส้นตรง	"ยังไม่ตรง"
ผู้พูดเคยบอกผู้ฟังแล้วว่าต้องการพบใคร แต่ขณะนี้ยังไม่พบ	"ฉันยังไม่พบเขาเลย"
ผู้พูดและผู้ฟังรู้ว่าพูดถึงวันในงานอะไร	"ในวันงานหวังว่าฝนคงไม่ตก"

๘.๔.๓ ประโยคสามัญ

ประโยคสามัญ หมายถึงประโยคซึ่งมีส่วนประกอบเพียงส่วนเดียวหรือหลายส่วนเรียงกันเป็นแบบโครงสร้างของประโยคเริ่มหรือประโยคไม่เริ่ม แต่ไม่มีส่วนใดเป็นอนุพากย์ เช่น

ประโยคเริ่ม	"น้องหลับแล้วเธอ"
ประโยคไม่เริ่ม	"ยังคง"

๘.๔.๔ ประโยคซับซ้อน

ประโยคซับซ้อน หมายถึงประโยคซึ่งประกอบด้วย อนุพากย์ ต่างชนิดกัน ๒ อนุพากย์ขึ้นไป อาจจะมีโครงสร้างอย่างเดียวกับประโยคสามัญ หรือต่างออกไปก็ได้ เช่น

ประโยคเริ่ม	"ฉันชอบเด็ก	ที่มาหาคุณเมื่อตะกี้"
	อนุพากย์หลัก	อนุพากย์คุณศัพท์
ประโยคไม่เริ่ม	"เขาบอกฉัน	ว่าเขาจะไปงานคืนนี้"
	อนุพากย์หลัก	อนุพากย์นาม

๘.๔.๕ ประโยคผสม

ประโยคผสม หมายถึงประโยคซึ่งประกอบด้วย อนุพากย์หลัก ตั้งแต่ ๒ อนุพากย์ขึ้นไป และไม่สามารที่จะวิเคราะห์หรือออกเป็นแบบโครงสร้างต่าง ๆ ได้ เช่น

ประโยคเริ่ม	"เธอจะไปกับฉัน หรือว่าจะอยู่ที่นี้"
	อนุพากย์หลัก อนุพากย์หลัก
ประโยคไม่เริ่ม	"เขาชอบดูหนัง แต่ฉันชอบดูละคร"
	อนุพากย์หลัก อนุพากย์หลัก

๘.๔.๖ ประโยคเชื่อม

ประโยคเชื่อม หมายถึงประโยคสามัญชนิดประโยคไม่เริ่ม ซึ่งขึ้นต้นด้วยคำเชื่อม เช่น "ถ้าเขาไม่มาละ"

๘.๕ ลักษณะของประโยคสามัญ

การวิเคราะห์ระบบไวยากรณ์ไทยตามแนวภาษาศาสตร์โครงสร้าง แบ่งการวิเคราะห์ประโยคออกเป็นชั้นต่าง ๆ คือ วลี อนุพยางค์ และ ประโยค โดยพิจารณาว่าแต่ละส่วนประกอบขึ้นด้วยส่วนต่าง ๆ อย่างไรและแต่ละส่วนทำหน้าที่เกี่ยวข้องกันอย่างไร

ส่วนของประโยค คือ หน่วยไวยากรณ์ชนิดหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่ในตำแหน่งสำคัญ ๆ ของประโยค อาจจะปรากฏตามลำพัง หรือรวมกันเข้าเป็นประโยค

ส่วนของประโยค นับเป็น หน่วยโครงสร้างของประโยค เมื่ออยู่ลำพังหรือนำมารวมกันก็จะเกิดเป็น โครงสร้างของประโยค ซึ่งมีหลาย แบบ

๘.๕.๑ การจำแนกประเภทของส่วนของประโยค

ส่วนของประโยค แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ส่วนมูลฐาน กับ ส่วนเสริม ด้วยสาเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ

- (๑) ในประโยคเริ่มจะต้องมีส่วนมูลฐานเสมอ อย่างน้อย ๑ ส่วน
- (๒) ตำแหน่งของส่วนเสริมแต่ละชนิดไม่คงที่ตายตัว

๘.๕.๒ การกำหนดส่วนมูลฐานของประโยค

ประโยคสามัญที่เป็นประโยคเริ่มและเป็นประโยคสั้น ๆ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ ๑ ถึง

๔ คำ ประกอบด้วย ส่วนมูลฐาน ต่าง ๆ ๖ แบบคือ

(๑) ประโยคที่มี ๑ ส่วน คือ คำนาม

เช่น แม่! พ่อ! สมร!

(๒) ประโยคที่มี ๑ ส่วน คือ คำกริยา

เช่น เหนื่อย! ง่วง! ลุก!

(๓) ประโยคที่มี ๒ ส่วน คือ คำนาม + คำกริยา

เช่น ผนตก เด็กร้องไห้

(๔) ประโยคที่มี ๒ ส่วน คือ คำกริยา + คำนาม

เช่น หิวน้ำ ล้างจาน

(๕) ประโยคที่มี ๓ ส่วน คือ คำนาม + คำกริยา + คำนาม

เช่น คนเคาะประตู น้องซักผ้า

(๖) ประโยคที่มี ๔ ส่วนคือ คำนาม + คำกริยา + คำนาม + คำนาม

เช่น แม่ให้ของตำรวจ

๔.๕.๒.๑ การกำหนดส่วนมูลฐานของประโยคซึ่งเป็นหน้าที่ของคำนาม

เมื่ออาศัยตำแหน่งของคำกริยาเป็นหลัก หน้าที่ของคำนามกำหนดได้ในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญของประโยคเป็น ๔ ชนิด คือ

(๑) หน่วยประธาน (ป) คำนามเมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคอยู่ข้างหน้า

คำกริยา เช่น ผนตก เด็กร้องไห้

(๒) หน่วยกรรมตรง (ต) คำนามเมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคอยู่ข้างหลัง

คำกริยา เช่น หิวน้ำ ล้างจาน

(๓) หน่วยกรรมรอง (ร) คำนามคำสุดท้ายเมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคซึ่ง

มีคำนามอยู่ข้างหลังคำกริยา ๒ คำ เช่น แม่ให้ของตำรวจ

(๔) หน่วยนามเดี่ยว (นด) คำนามเมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคอยู่ลำพัง

โดยไม่มีคำกริยาอยู่ด้วย เช่น แม่! พ่อ! สมร!

๘.๕.๒.๒ การกำหนดส่วนมูลฐานของประโยค ซึ่งเป็นหน้าที่ของคำกริยา

เมื่ออาศัยตำแหน่งของคำนามที่อยู่ข้างหลัง หน้าที่ของคำกริยากำหนดได้ ๓ ชนิด คือ

(๑) **หน่วยยกกรรม (อ)** คำกริยาเมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนรองประโยค โดยไม่มีหน่วยกรรมตรง เช่น *ฝนตก เหนื่อย! ง่วง! ลุก!*

(๒) **หน่วยสกรรม (ส)** คำกริยาเมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนรองประโยค โดยมีหน่วยกรรมตรงตามหลัง เช่น *หิว น้ำ ล้างจาน*

(๓) **หน่วยทวิกรรม (ท)** คำกริยาเมื่อทำหน้าที่เป็นส่วนรองประโยค โดยมีหน่วยกรรมตรงและหน่วยกรรมรองตามหลัง เช่น *แม่ให้ รong ตำรวจ*

๘.๕.๒.๓ ลักษณะโครงสร้างของประโยคสามัญที่ เป็นประโยคเริ่มและเป็นประโยคสั้น ๆ

มี ๖ แบบ คือ

ประโยค	มีโครงสร้างแบบ
(๑) แม่!	นค.
(๒) เหนื่อย!	อ
(๓) ฝน ตก	ป อ
(๔) หิว น้ำ	ส ต
(๕) คน เคาะ ประตุ	ป ส ต
(๖) แม่ ให้ รong ตำรวจ	ป ท ต ร

๘.๕.๒.๔ ส่วนของประโยคที่มีคำมากกว่า ๑ คำ

ประโยคที่มีส่วนรองประโยคอย่างน้อย ๑ ส่วน ซึ่งมีคำมากกว่า ๑ คำ สามารถสืบที่หรือย้ายที่ส่วนรองประโยคได้ เช่น

ป	อ	อ	ป
คุณ	เหน้อยไหม	⇒	เหน้อยไหม
กับข้าวร้านนี้	อร่อยนะ	⇒	อร่อยนะ
กับข้าวร้านนี้			กับข้าวร้านนี้
ป	ต	ต	ป
น้อง	เพิ่งทาน	⇒	เพิ่งทาน
น้อง	เพิ่งทาน		น้อง
ป	ท	ร	
ครู	ยังไม่ได้บอก	เด็กกลุ่มนั้น	
ค	ป	ร	
คะแนนครู	ยังไม่ได้บอก	เด็กกลุ่มนั้น	
ร	ป	ต	
เด็กกลุ่มนั้น	ครู	ยังไม่ได้บอก	คะแนน

ข้อสังเกต หน่วยกรรมตรง หรือ หน่วยกรรมรอง เมื่อย้ายที่จะต้องมาปรากฏอยู่หน้า หน่วยประธาน เสมอ

๘.๕.๒.๕ ส่วนของประโยคที่อยู่ไม่ต่อกัน

ส่วนของประโยคอาจจะอยู่แยกกันก็ได้ เช่น

ป ต- ต (-ต)
แม่ครัว ชื้อ กับข้าว มาแล้ว

ทั้งนี้เพราะเมื่อมีการย้ายที่ ส่วนที่อยู่ไม่ต่อกันก็สามารถมาอยู่ต่อกันเป็นหน่วยเดียวกันได้ ดังนี้

ค ป ต
กับข้าว แม่ครัว ชื้อมาแล้ว

๘.๕.๓ สรุปลักษณะและความสัมพันธ์ของส่วนมูลฐาน ๘ ชนิด

๘.๕.๓.๑ ส่วนที่เป็นหน้าที่ของค่านาม มี ๔ ชนิด

คำจำกัดความส่วนหนึ่ง มี ดังนี้ คือ

- (๑) หน่วยประธาน (ป) หมายถึง นามวลี ซึ่งปรากฏอยู่หน้า หน่วยกรรม หน่วยสกรรม หรือหน่วยทวิกรรม ก็ได้
- (๒) หน่วยกรรมตรง (ต) หมายถึง นามวลี ซึ่งปรากฏข้างหลังหน่วยสกรรม
- (๓) หน่วยกรรมรอง (ร) หมายถึง นามวลี ซึ่งปรากฏข้างหลังหน่วยกรรมตรง ซึ่งอยู่ข้างหลังหน่วยทวิกรรมอีกทีหนึ่ง
- (๔) หน่วยนามเดี่ยว (นด.) หมายถึง นามวลี ซึ่งปรากฏในโครงสร้างแบบ นด. และ นด. นด.

๘.๕.๓.๒ ส่วนที่เป็นหน้าที่ของคำกริยามี ๓ ชนิด

คำจำกัดความส่วนหนึ่ง มี ดังนี้ คือ

- (๑) หน่วยกรรม (อ) หมายถึง กริยาวลี ซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีหน่วยประธานนำหน้าก็ได้ แต่จะต้องไม่มีหน่วยกรรมตามหลัง
- (๒) หน่วยสกรรม (ส) หมายถึง กริยาวลี ซึ่งมีหน่วยกรรมตรงตามหลัง แต่ไม่มีหน่วยกรรมรองตามหลัง
- (๓) หน่วยทวิกรรม (ท) หมายถึง กริยาวลี ซึ่งมีทั้งหน่วยกรรมตรง และหน่วยกรรมรองตามหลัง

๘.๕.๔ สรุปลักษณะโครงสร้างของประโยคสามัญซึ่งเป็นประโยคเริ่ม และประกอบด้วยส่วนมูลฐานล้วน ๆ

เมื่อนำหน่วยมูลฐานทั้ง ๗ ชนิดมาประกอบกันเป็นประโยค จะมีโครงสร้างของประโยค แบบ ต่าง ๆ ได้ ๑๒ แบบ คือ

(๑) อ	เช่น	เหนื่อย
(๒) ป อ	เช่น	ฝน ตก
(๓) อ ป	เช่น	เหนื่อยไหม คุณ
(๔) ส ต	เช่น	หิว น้ำ
(๕) ป ส ต	เช่น	คน เคาะ ประตุ
(๖) ต ป ส	เช่น	ยา นื่อง เพ็งทาน
(๗) ท ต ร	เช่น	กำลัง จะ สอน หนังสือ เด็ก
(๘) ป ท ต ร	เช่น	ที่ ป้อน ข้าว นื่อง
(๙) ต ป ท ร	เช่น	คะแนน ครู ยังไม่ได้บอก เด็กกลุ่มนี้
(๑๐) ร ป ท ต	เช่น	เด็กกลุ่มนี้ ครู ยังไม่ได้บอก คะแนน
(๑๑) นต.	เช่น	แม่จำ
(๑๒) นต. นต.	เช่น	นี่ ปากกาใคร

๘.๕.๕ ลักษณะของส่วนเสริมของประโยค

ส่วนเสริมมี ๓ ชนิด คือ

- (๑) หน่วยเสริมพิเศษ (พ)
- (๒) หน่วยเสริมบอกสถานที่ (ถ)
- (๓) หน่วยเสริมบอกเวลา (ว)

หน่วยเสริม คือ หน่วยของประโยค ซึ่งสามารถย้ายที่ไปปรากฏที่ตำแหน่งต้น

ประโยคหรือทำยประโยคก็ได้ แล้วแต่การเน้น จึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและกับ
ส่วนมูลฐานน้อยมาก

ตัวอย่าง หน่วยเสริมพิเศษ

ตามธรรมดา แดง เป็น คนขยันนะ

แดง เป็น คนขยันนะ ตามธรรมดา

ตัวอย่าง หน่วยเสริมบอกสถานที่

ในครัว ไฟ สว่างดี

ไฟ สว่างดี ในครัว

ตัวอย่าง หน่วยเสริมบอกเวลา

กลางคืน อากาศ หนาวมาก

อากาศ หนาวมาก กลางคืน

๘.๕.๖ ลักษณะโครงสร้างของประโยคไม่เริ่ม

ประโยคไม่เริ่มอาจจะมีโครงสร้างแบบเดียวกับประโยคเริ่มทั้ง ๑๒ แบบและ
อาจจะมีโครงสร้างตามแบบของตนเองได้ อีก ๘ แบบ คือ

(๑) ส	เช่น	ยังไม่อยากซื้อ
(๒) ป ส	เช่น	ฉัน ยังไม่อยากซื้อ
(๓) ท	เช่น	ทวงแล้ว
(๔) ป ท	เช่น	ฉัน ทวงแล้ว
(๕) ท ค	เช่น	ไม่รู้จักให้ อะไร
(๖) ป ท ค	เช่น	เขา ขาย บ้านอย่างเดียว
(๗) ท ร	เช่น	ไม่อยากสอน ผู้ใหญ่
(๘) ป ท ร	เช่น	เขา ไม่บอกขาย ผม

๘.๕.๗ โครงสร้างที่ประกอบด้วยส่วนเสริมเท่านั้น

ประโยคไม่เริ่มอาจจะมีแต่ส่วนเสริมตามลำพังได้ มี ๒ แบบคือ

- (๑) ถ เช่น ในลิ้นชัก
- (๒) ว เช่น เมื่อวานยะ

๘.๕.๘ โครงสร้างที่ประกอบด้วยส่วนคำลงท้าย

ประโยคไม่เริ่มอาจจะมีแต่คำลงท้ายเพียงคำเดียวก็ได้

เช่น จำ เหยอะ ยะ

๘.๖ การจำแนกหมวดคำ

การจำแนกคำออกเป็นหมวดคำชนิดต่าง ๆ อาจอาศัยได้ ๓ เกณฑ์ คือ ความหมายของคำ ตำแหน่งของคำ หน้าที่ของคำโดยเฉพาะหน้าที่ของคำในฐานะที่เป็นส่วนของประโยค

ตำราเล่มนี้จะใช้เพียงเกณฑ์ ตำแหน่ง และเกณฑ์ หน้าที่ ดังนี้

๘.๖.๑ การจำแนกคำโดยอาศัย "ตำแหน่ง" ของคำเป็นเกณฑ์

ตำแหน่ง หมายถึง ตำแหน่งที่คำแต่ละคำปรากฏอยู่ในประโยค เช่น ประโยคที่มีคำจำนวน ๓ คำ ก็ถือว่าประโยคนั้นมี ๓ ตำแหน่ง

ในที่นี้หมายความว่าคำนั้นเป็นส่วนของประโยคหรือส่วนของประโยค ประกอบด้วยคำเพียงคำเดียว

วิธีทดสอบว่าคำใดจัดเป็นคำในหมวดใดจะใช้ *กรอบประโยคทดสอบ* คำใดปรากฏในตำแหน่งเดียวกันได้ ก็ถือว่าเป็นคำในหมวดคำเดียวกัน

ด้วยวิธีทดสอบเช่นนี้ จึงแบ่งหมวดคำออกได้เป็น ๒๖ หมวด คือ

๘.๖.๑.๑ หมวดคำนาม

คำที่ปรากฏในตำแหน่ง x ในกรอบ ๑. ก. และ ๑. ข. ได้ ถือว่าเป็นคำในหมวด
คำนาม

๑.	ก.	x	/	แล้ว
๑.	ข.	x	กำลัง /	
๑.	ก.	ฝน	ตก	แล้ว
๑.	ข.	ฝน	กำลัง	ตก

๘.๕.๑.๒ หมวดคำกริยาอาการ

คำที่ปรากฏในตำแหน่ง / ในกรอบนี้ ได้ ถือว่าเป็นคำในหมวดคำกริยาอาการ

๑.	ก.	ฝน	ตก	แล้ว
๑.	ข.	ฝน	กำลัง	ตก

๘.๖.๑.๓ หมวดคำกริยากรรม

คำที่ปรากฏในช่องว่างในกรอบ ๒. ก. และ ๒. ข. ได้ ถือว่าเป็นคำในหมวดคำ
กริยากรรม

๒.	ก.	นาม	-	นาม	แล้ว
๒.	ข.	นาม	กำลัง -	นาม	
๒.	ก.	น้ำ	ทำ	กับข้าว	แล้ว
๒.	ข.	น้ำ	กำลัง	ทำ	กับข้าว

๘.๖.๑.๔ หมวดคำกริยาวิกรรม

คำที่ปรากฏในช่องว่างในกรอบ ๓. ก. และ ๓. ข. ได้ ถือว่าเป็นคำในหมวดคำกริยาวิกรรม

๓.	ก.	นาม	-	นาม	นาม	แล้ว
๓.	ข.	นาม	กำลัง	-	นาม	นาม
๓.	ก.	แม่	ให้	สตางค์	น้อง	แล้ว
๓.	ข.	แม่	กำลัง	ให้	สตางค์	น้อง

๘.๕.๑.๕ หมวดคำคุณศัพท์ หรือ คำกริยาอาการย่อย

คำกริยาอาการที่ปรากฏในช่องว่างของกรอบ ๔ ได้ ถือว่าเป็นคำกริยาอาการย่อย

๔.	นาม	-	กว่า	นาม	แล้ว
๔.	เสือ	เก่า	กว่า	กางเกง	แล้ว

คำที่ปรากฏหลังคำนาม แล้วร่วมกันทำหน้าที่เดียวกับนามแบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ

(๑) ประเภทที่ทำหน้าที่ขยายคำนามอย่างเดียว โดยอาจจะไม่มี คำ

ลักษณะนาม มาช่วยก็ได้ เช่น

เรามีห้องส่วนตัว ลูกคนหัวปีเรียนเก่ง

(๒) ประเภทที่ทำหน้าที่ขยายนามก็ได้ ทำหน้าที่กริยาเป็น กริยาอาการย่อย

ก็ได้

ทำหน้าที่ขยายนาม ทำหน้าที่กริยาเป็นกริยาอาการย่อย

เสือเก่ายังใช้ได้ เสือคงเก่ากว่ากางเกงแล้ว

ในกรณีเช่นนี้จะถือว่ามีคำว่า เก่า อยู่ ๒ คำ คือ เก่า ๑ เป็น คำคุณศัพท์ และ เก่า ๒ เป็น คำกริยาอาการย่อย

๘.๖.๑.๖ หมวดคำช่วยหลังกริยา

คำที่ปรากฏแทนที่คำว่า แล้ว ในกรอบประโยคทดสอบ ๑. ก., ๒. ก. หรือ ๓. ก.
ได้ รวมทั้งคำว่า แล้ว ด้วย เรียกว่า คำช่วยหลังกริยา เช่น

๑.	ก.	ฝน	ตก	อยู่
๒.	ก.	น้ำ	ทำ	กับข้าว อยู่
๓.	ก.	ครู	บอก	คะแนน นักเรียนอยู่

คำในหมวดนี้มีเพียง ๓ คำ คือ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว

๘.๖.๑.๗ หมวดคำช่วยหน้ากริยา

คำที่ปรากฏแทนที่คำว่า กำลัง ในกรอบประโยคทดสอบ ๑. ข., ๒. ข. หรือ ๓.
ข. ได้ รวมทั้งคำว่า กำลัง ด้วย เรียกว่า คำช่วยหน้ากริยา เช่น

๑.	ข.	ฝน	เพิ่ง	ตก
๒.	ข.	น้ำ	เคย	ทำ กับข้าว
๓.	ข.	ครู	จะ	บอก คะแนน นักเรียน

คำในหมวดนี้มี ๓๑ คำ

๘.๖.๑.๘ หมวดคำปฏิเสธ

คำปฏิเสธที่ใช้บ่อยที่สุดในภาษาพูดได้แก่คำ ไม่

๘.๖.๑.๙ หมวดคำหน้ากริยา

คำที่ไม่เคยปรากฏตามลำพัง ต้องปรากฏหน้าคำกริยา และไม่ลงเสียงเน้น
มี ๒ คำ คือ ไป มา

๘.๖.๑.๑๐ หมวดคำหลังกริยา

คำที่ไม่เคยปรากฏตามลำดับ ต้องปรากฏหลังคำกริยา และไม่ลงเสียงเน้น มี ๑๑ คำ คือ ไป มา ขึ้น ลง เข้า ออก เสีย ไว้ เอา ให้ ดู

๘.๖.๑.๑๑ หมวดคำลงท้าย

คำที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคหรือส่วนของประโยค เช่น คะ จ๊ะ นะ นำ เอะ ไหม ละ ฯลฯ

๘.๖.๑.๑๒ หมวดคำกริยาวิเศษณ์

คำที่ปรากฏหลังคำกริยา ในตำแหน่งช่องว่างของกรอบประโยคทดสอบ ๕

๕. นาม กริยากรรม -

๕. ข้าว สวย จัง

๘.๖.๑.๑๓ หมวดคำพิเศษ

คำซึ่งอาจจะปรากฏต้นประโยคหรือระหว่างหน่วยประธานกับหน่วยกริยาหรือท้ายประโยคได้ เช่น ปกติ ธรรมดา น้ากั้ว ฯลฯ

๘.๖.๑.๑๔ หมวดคำสรรพนาม

หมวดคำสรรพนามถือว่าเป็นหมวดย่อยของคำนาม เพราะมีลักษณะทั้งที่เหมือนและต่างจากนาม

ลักษณะที่เหมือนกับคำนามก็คือ สามารถแทนที่คำนามในกรอบประโยค
ทดสอบ ๓ คู่แรกได้

ลักษณะที่ต่างจากคำนามก็คือ ไร้ค่าคุณศัพท์ขยายคำสรรพนามไม่ได้

คำสรรพนามแบ่งออกเป็น ๓ บุรุษ คือ

- (๑) บุรุษที่ ๑ หมายถึง ผู้พูดเอง
- (๒) บุรุษที่ ๒ หมายถึง ผู้ที่พูดด้วย
- (๓) บุรุษที่ ๓ หมายถึง ผู้ที่เราพูดถึง

๘.๖.๑.๑๕ หมวดคำลักษณนาม

คำใดก็ตามที่ไม่ใช่คำนาม สามารถปรากฏในช่องว่างของกรอบทดสอบ ๖ ได้
ถือว่าเป็นคำลักษณนาม

- ๖. นาม - คุณศัพท์ นี้ กริยากรรม แล้ว
- ๖. มีด เล่ม เล็ก นี้ ที่ แล้ว

๘.๖.๑.๑๖ หมวดคำจำนวนนับ

คำใดก็ตาม ที่ไม่ใช่คำหน้าจำนวน ซึ่งปรากฏในตำแหน่งช่องว่างของกรอบ
ทดสอบ ๗ ได้ ถือเป็นคำจำนวนนับ

- ๗. นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม - ลักษณนาม
- ๗. เพื่อน จะ ชื่อ หนังสือ ๒ เล่ม

๘.๖.๑.๑๗ หมวดคำลำดับที่

คำใดก็ตามที่ไม่ใช่คำกริยากรรม ไม่ใช่คำบอกกำหนดเสียงตรีและจัตุวาซึ่ง
ปรากฏในตำแหน่งช่องว่างของกรอบทดสอบ ๘ ได้ ถือเป็นคำลำดับที่

๘. นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม ลักษณะนาม -
 ๘. นายก จะ นิ่ง รถ คัน ที่สอง

๘.๖.๑.๑๘ หมวดคำหน้าจำนวน

คำที่ปรากฏข้างหน้าคำจำนวนนับ คือระหว่างคำนามกับคำจำนวนนับ ใน
 กรอบทดสอบ ๘ ถือว่าเป็น คำหน้าจำนวน เช่น

๘. นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม - ลักษณะนาม
 ๘. เพื่อน จะ รื้อ หนังสือ อีก ๒ เล่ม

๘.๖.๑.๑๙ หมวดคำหลังจำนวน

คำใดก็ตามที่ไม่ใช่คำกริยากรรมย่อย ไม่ใช่คำบอกกำหนดเสียงตรี ไม่ใช่คำ
 กริยาวิเศษณ์ ไม่ใช่คำช่วยหลังกริยา ซึ่งปรากฏหลังคําลักษณะนามในกรอบทดสอบ ๘
 ได้ ถือว่าเป็น คำหลังจำนวน เช่น

๘. นาม คำช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม - ลักษณะนาม
 ๘. เพื่อน จะ รื้อ ผ้า ๒ หลา เศษ

๘.๖.๑.๒๐ หมวดคำบอกกำหนดเสียงตรีและเสียงจัตวา

คำที่ปรากฏในตำแหน่งช่องว่างของกรอบทดสอบ ๘ ได้ อาจจะปรากฏหลัง
 คำนามทันทีได้ หรือมีคำลักษณะนามคั่นอยู่ก่อน ก็ได้

๘. นาม จำนวนนับ ลักษณะนาม - กริยากรรม คำช่วยหลังกริยา
 ๘. เลือ สอง ตัว นี้ เก่า แล้ว
 ๘. รถ คัน นี้ เก่า แล้ว
 ๘. รถ นี้ เก่า แล้ว

คำในหมวดนี้มี ๕ คำ คือ นี นั่น โน้น บูน ไทน์ กับคำซึ่งไม่บอกกำหนดอีก ๔ คำ คือ อื่น อื่น ๆ ไต่ ต่าง ๆ

๘.๖.๑.๒๑ หมวดคำบอกกำหนดเสียงโท

คำที่ปรากฏในตำแหน่งช่องว่างรองกรอบทดสอบ ๙ ได้ ซึ่งจะปรากฏหลังคำนามทันทีได้ แต่จะให้มีคำลักษณนามคั่นอยู่ก่อน ไม่ได้

๙. นาม จำนวนนับ ลักษณนาม - กริยาอาการ ช่วยหลังกริยา

๑๐. รถ นี้ เก่า แล้ว

คำในหมวดนี้มี ๔ คำ คือ นี นั่น โน้น บูน

๘.๖.๑.๒๒ หมวดคำบอกเวลาประเภทที่ ๑

คำซึ่งมีความหมายบ่งบอกเวลา ทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมบอกเวลาตามลำพังได้ โดยอาจจะปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้ เช่น

กลางคืน อากาศหนาวมาก

อากาศหนาวมาก กลางคืน

คำในหมวดนี้ มี ๒๓ คำ

๘.๖.๑.๒๓ หมวดคำบอกเวลาประเภทที่ ๒

คำซึ่งมีความหมายบ่งบอกเวลา ทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมบอกเวลาตามลำพังไม่ได้ จะต้องทำหน้าที่ร่วมกับคำบอกเวลาด้วยกันหรือร่วมกับคำในหมวดอื่น โดยอาจจะปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้ เช่น

เมื่อตะกี๋ ไปไหนมา

ไปไหนมาเมื่อตะกี๋

๘.๖.๑.๒๔ หมวดคำบุพบท

คำบุพบทคือคำซึ่งอาจจะปรากฏข้างหน้าคำนาม หรืออาจจะปรากฏอยู่
ระหว่างคำกริยากับคำนามก็ได้ คืออาจจะปรากฏในตำแหน่งช่องว่างของกรอบทดสอบ

๑๐

๑๐.	นาม	ช่วยหน้ากริยา	กริยาธรรม	-	นาม
๑๐.	เรือ	กำลัง	แล่น	ได้	สะพาน

๘.๖.๑.๒๕ หมวดคำเชื่อมนาม

คำซึ่งปรากฏอยู่ระหว่างคำนาม ๒ คำและไม่ลงเสียงเน้นในภาษาพูดมี ๔ คำ
คือ กะ กับ หรือ ของ เช่น

ช้อน กะ ส้อม เลือ กะ กางเกง เนื้อ หรือ ไก่ ปากกา ของ น้อง

๘.๖.๑.๒๖ หมวดคำเชื่อมอนุพากย์

คำเชื่อมอนุพากย์จะไม่ปรากฏในประโยคสามัญ แต่จะปรากฏในประโยคผสม
หรือประโยคซับซ้อน เช่น ซึ่ง ที่ ว่า ฯลฯ

๘.๖.๒ การจำแนกคำโดยอาศัย "หน้าที่" ของคำเป็นเกณฑ์

จาก ๒๖ หมวดคำข้างต้นเมื่อพิจารณาคุณหน้าที่ในฐานะที่เป็นส่วนของประโยค
จะแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๘.๖.๒.๑ คำหลัก

คำหลัก หมายถึง คำที่สามารถทำหน้าที่เป็น ส่วนของประโยค ตามลำดับในประโยคเริ่มได้ มี ๗ หมวด คือ

- (๑) คำนาม
- (๒) คำกริยาอาการ
- (๓) คำกริยาอาการ
- (๔) คำกริยาทวิกรรม
- (๕) คำสรรพนาม
- (๖) คำบอกเวลาประเภทที่ ๑
- (๗) คำพิเศษ

๘.๖.๒.๒ คำไวยากรณ์

คำไวยากรณ์ หมายถึง คำที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็น ส่วนของประโยค ตามลำดับในประโยคเริ่มได้ จะต้องทำหน้าที่นั้น ๆ ร่วมกับคำหลัก แบ่งเป็น ๒ พวก คือ คำขยาย กับ คำเชื่อม

คำขยาย แบ่งออกเป็น คำขยายนาม กับ คำขยายกริยา

คำขยายนาม มี ๑๑ หมวด คือ

- (๑) คำลักษณะนาม
- (๒) คำคุณศัพท์
- (๓) คำจำนวนนับ
- (๔) คำลำดับที่
- (๕) คำหน้าจำนวน
- (๖) คำหลังจำนวน

- (๗) คำบอกกำหนดเสียงโท
- (๘) คำบอกกำหนดเสียงตรีและจัตวาและคำไม่บอกกำหนด
- (๙) คำบอกเวลาประเภทที่ ๒
- (๑๐) คำลงท้าย
- (๑๑) คำพิเศษ

คำขยายกริยามี ๗ หมวด คือ

- (๑) คำช่วยหน้ากริยา
- (๒) คำช่วยหลังกริยา
- (๓) คำปฏิเสธ
- (๔) คำหน้ากริยา
- (๕) คำหลังกริยา
- (๖) คำกริยาวิเศษณ์
- (๗) คำลงท้าย

ขอให้สังเกตว่า คำพิเศษ เป็นได้ทั้ง คำหลัก และ คำไวยากรณ์ ส่วน คำลงท้าย

ก็เป็นได้ทั้ง คำขยายนาม และ คำขยายกริยา

คำเชื่อม มี ๓ หมวด คือ

- (๑) คำเชื่อมนาม
- (๒) คำเชื่อมอนุพากย์
- (๓) คำบุพบท

๘.๗ วลี

๘.๗.๑ คำจำกัดความของวลี

วลี หมายถึง คำคำเดียว หรือ คำคำเดียวกับส่วนขยายซึ่งทำหน้าที่เป็นส่วน
ของประโยค ชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๑๐ ชนิด คือหน่วยประธาน (ป) หน่วยกรรมตรง (ต)

หน่วยกรรมรอง (ร) หน่วยนามเดี่ยว (นด.) หน่วยอกรรม (อ) หน่วยสกรรม (ส) หน่วยทวิกรรม (ท) หน่วยเสริมพิเศษ (ท) หน่วยเสริมบอกสถานที่ (ถ) และ หน่วยเสริมบอกเวลา (ว)

๘.๗.๒ ชนิดของวลี

วลี แบ่งออกเป็น ๕ ชนิดตามหน้าที่ซึ่งเป็น *ส่วนของประโยค* คือ

๘.๗.๒.๑ นามวลี

นามวลี หมายถึง คำนามคำเดี่ยว คำสรรพนามคำเดี่ยว คำนามกับส่วนขยาย หรือคำสรรพนามกับส่วนขยาย ซึ่งทำหน้าที่เป็น *ส่วนของประโยค* ชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๔ ชนิดนี้คือ หน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรอง และ หน่วยนามเดี่ยว

๘.๗.๒.๒ กริยาวลี

กริยาวลี หมายถึง คำกริยาคำเดี่ยว หรือคำกริยากับส่วนขยายซึ่งทำหน้าที่เป็น *ส่วนของประโยค* ชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๓ ชนิดนี้ คือ หน่วยอกรรม หน่วยสกรรม และ หน่วยทวิกรรม

๘.๗.๒.๓ พิเศษวลี

พิเศษวลี หมายถึง คำพิเศาคำเดี่ยว หรือคำพิเศากับส่วนขยาย ซึ่งทำหน้าที่เป็น *ส่วนของประโยค* ชนิดหน่วยเสริมพิเศษ

๘.๗.๒.๔ สถานาวลี

สถานาวลี หมายถึง คำบุพบท ๒ คำเรียงกันหรือ คำบุพบท กับ นามวลีซึ่งทำหน้าที่เป็น ส่วนของประโยค ชนิดหน่วยเสริมบอกสถานที่ โดยที่อาจจะมีคำบุพบทคำเดียว ๒ คำ หรือ ๓ คำก็ได้

๘.๗.๒.๕ กาลวลี

กาลวลี หมายถึงคำบอกเวลาประเภทที่ ๑ คำเดียวหรือหลายคำหรือคำบอกเวลากับส่วนขยาย ซึ่งทำหน้าที่เป็น ส่วนของประโยค ชนิดหน่วยเสริมบอกเวลา

๘.๗.๓ โครงสร้างของนามวลี

องค์ประกอบของนามวลี ได้แก่สิ่งที่ประกอบกันเข้าเป็นนามวลี มี ๔ ชนิด คือ

- (๑) หน่วยหลัก (ล)
- (๒) หน่วยคุณศัพท์ (ค)
- (๓) หน่วยจำนวน (จ)
- (๔) หน่วยกำหนด (ก)
- (๕) หน่วยขยายเสริม (ขส)

องค์ประกอบของนามวลีทั้ง ๕ ชนิดนี้ อาจจะนำมาประกอบเข้าเป็นแบบโครง

สร้างของนามวลีได้ ๑๗ แบบ คือ

(๑) ล	เช่น	เลื้อย, ชัน, รมกะหมวก, บ้านคุณ
(๒) ล ค	เช่น	เลื้อยใหม่
(๓) ล จ	เช่น	หมอนใบ
(๔) ล ก	เช่น	เลื้อยนี้

- (๕) ล ค จ เช่น เลื่อใหม่สองตัว
 (๖) ล จ ค เช่น เนื้อสองชิ้นใหญ่
 (๗) ล ค ก เช่น เลื่อใหม่นี้
 (๘) ล จ ก เช่น เลื่อสองตัวนี้
 (๙) ล ก จ เช่น เลื่อนี้ตัวเดียว
 (๑๐) ล ค จ ก เช่น เลื่อใหม่สองตัวนั้น
 (๑๑) ล ค ก จ เช่น เลื่อใหม่ตัวนี้ตัวเดียว
 (๑๒) ล จ ค ก เช่น เนื้อสองชิ้นใหญ่นี้
 (๑๓) ล ข ล เช่น หนังสือส่วนมาก
 (๑๔) ล ค ข ล เช่น รถเล็กส่วนมาก
 (๑๕) ล ข ล จ เช่น คนธรรมดาสองคน
 (๑๖) ล ค จ ข ล เช่น บ้านหลังใหญ่สองหลังที่บนเนิน
 (๑๗) ล จ ค ข ล เช่น เนื้อสองชิ้นใหญ่ในจาน

หน่วยขยายเสริม (ขส) คือ วลีลดฐานะ ชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๓ ชนิด คือ

พิเศษวลีลดฐานะ สถานวลีลดฐานะ และ กาลวลีลดฐานะ

วลีลดฐานะ คือ วลีซึ่งลดฐานะจากการเป็นส่วนหนึ่งของประโยค มาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวลี เช่น หนังสือพิมพ์วันนี้ (วันนี้ ซึ่งเคยเป็น กาลวลี ได้ลดฐานะลงมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของนามวลี)

๘.๗.๔ โครงสร้างของกริยาวลี

องค์ประกอบของกริยาวลี ได้แก่สิ่งทีประกอบกันเข้าเป็นกริยาวลีมี ๔ ชนิด คือ

- (๑) หน่วยแก่น (ก)
- (๒) หน่วยช่วยกริยาหน้าหน่วยแก่น (ข๑)
- (๓) หน่วยช่วยกริยาหลังหน่วยแก่น (ข๒)
- (๔) หน่วยขยาย (ข)

องค์ประกอบของกริยาวลีทั้ง ๔ ชนิดนี้อาจจะนำมาประกอบเข้าเป็นแบบโครงสร้างของกริยาวลีได้ ๑๐ แบบ คือ

(๑) ก	เช่น	สวย, เดินหา, มาพาไป
(๒) ก ข๒	เช่น	นั่งอยู่
(๓) ก ข	เช่น	ชอบจัง
(๔) ก ข๒ ๑	เช่น	หัดอยู่ก่อน
(๕) ก ข ๑๒	เช่น	ปรึกษากันอยู่
(๖) ๑๑ ก	เช่น	คงสวย
(๗) ๑๑ ก ๑๒	เช่น	กำลังนั่งอยู่
(๘) ๑๑ ก ๑	เช่น	คงมาบ่อยทีเดียว
(๙) ๑๑ ก ๑๒ ๑	เช่น	น่าจะหัดอยู่ก่อน
(๑๐) ๑๑ ก ๑ ๑๒	เช่น	ยังปรึกษากันอยู่

๘.๗.๕ การประกอบของพิเศษวลี

พิเศษวลี อาจจะประกอบด้วยคำพิเศษคำเดียวหรืออาจจะมีคำบุพบทตาม นำหน้าก็ได้ เช่น ธรรมดา ตามปกติ ฯลฯ

๘.๗.๖ การประกอบของสถานวลี

สถานวลี อาจจะประกอบด้วยคำบุพบทตั้งแต่ ๑ ถึง ๓ คำ กับนามวลี หรือคำบุพบทชนิดเดียว ๒ คำ ก็ได้ เช่น ในห้องรับแขก ที่หน้าบ้านนี้ ตรงข้างหลัง หอนาฬิกา ฯลฯ

๘.๗.๗ การประกอบของกาลวลี

กาลวลี อาจจะประกอบด้วยคำบอกเวลาชนิดเดียว (ตั้งแต่ ๑ ถึง ๓ คำ) หรือ อาจจะมีคำชนิดอื่น เช่น คำบอกกำหนดเสียงตรีและเสียงจัตวา คำจำนวนนับ คำลำดับที่ คำหน้าจำนวน คำหลังจำนวน และ วลีตายตัว ที่ใช้กันอยู่บ่อย ๆ เช่น ที่แล้ว ที่จะถึง ตัวอย่าง กลางคืน เช้านี้ เดือนที่แล้ว ตอนสองโมง วันหนึ่ง เมื่อสองวันก่อนนี้ ฯลฯ

๘.๘ อนุพากย์

อนุพากย์เป็นส่วนประกอบของประโยครับช้อนและรองประโยคผลสม

๘.๘.๑ คำจำกัดความของอนุพากย์

อนุพากย์ ได้แก่ ประโยคสามัญที่ลดฐานะลงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของประโยคใหญ่ ประโยคใหญ่ในที่นี้หมายถึง ประโยครับช้อนและประโยคผลสมที่ประกอบด้วย อนุพากย์ตั้งแต่ ๒ อนุพากย์ขึ้นไป

๘.๘.๒ ชนิดและหน้าที่ของอนุพากย์

อนุพากย์ อาจแบ่งตามหน้าที่ออกได้เป็น ๔ ชนิด คือ

๘.๘.๒.๑ อนุพากย์นาม

อนุพากย์นาม ได้แก่อนุพากย์ที่อาจจะทำหน้าที่อย่างเดียวกับนามวลี เช่น

"ใครวิ่งชนะ จะได้รางวัล" ในที่นี้ ใครวิ่งชนะ คือ อนุพากย์นาม เป็นหน่วยประธานของประโยคใหญ่ ซึ่งมีโครงสร้าง ป/ ส ต

๘.๘.๒.๒ อนุพากย์คุณศัพท์

อนุพากย์คุณศัพท์ ได้แก่อนุพากย์ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายหน่วยหลักในนามวลี เช่น "เด็ก ที่กำลังเล่นอยู่ น่ารักมาก" ในที่นี้ ที่กำลังเล่นอยู่ คือ อนุพากย์คุณศัพท์ ซึ่งทำหน้าที่ขยายหน่วยหลัก เด็ก ส่วน เด็กที่กำลังเล่นอยู่ เป็นหน่วยประธานของประโยคใหญ่ ซึ่งมีโครงสร้าง ป อ

๘.๘.๒.๓ อนุพากย์วิเศษณ์

อนุพากย์วิเศษณ์ ได้แก่อนุพากย์ที่ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายหน่วยแก่นในกริยาวลี เช่น "เขาออกไป ตอนที่คุณกำลังแต่งตัว" ในที่นี้ ตอนที่คุณกำลังแต่งตัว เป็นอนุพากย์วิเศษณ์ ซึ่งทำหน้าที่ขยายหน่วยแก่น ออกไป ส่วน ออกไป คือหน่วยแก่นของกริยาวลีของประโยคซึ่งมีโครงสร้าง ป อ

๘.๘.๒.๔ อนุพากย์หลัก

อนุพากย์หลัก ได้แก่อนุพากย์ที่อาจจะทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งใน ๔ อย่าง คือ

(๑) เป็นส่วนหนึ่งของส่วนของประโยคที่ทำหน้าที่ของคำกริยา เช่น "ดีใจ ที่คุณมาในวันเกิดฉันได้" ในที่นี้ ดีใจ คืออนุพากย์หลักซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประโยคที่มีโครงสร้าง อ

(๒) เป็นส่วนของประโยคที่เป็นหน้าที่ของคำกริยา ชนิดหน่วยอกรรม เช่น

"การที่เธอแสดงกริยาเช่นนี้ *ไม่ได้เลย*" ในที่นี้ *ไม่ได้เลย* คือ อนุพากย์หลัก ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมของประโยคใหญ่ซึ่งมีโครงสร้าง ป อ

(๓) เป็นส่วนของประโยคมากกว่า ๑ ชนิด เช่น

"ฉัน *ไม่ชอบ* ขับรถเร็วมาก ๆ" ในที่นี้ *ฉันไม่ชอบ* เป็น อนุพากย์หลักทำหน้าที่เป็นทั้งหน่วยประธาน และ หน่วยกรรม ในเวลาเดียวกัน

(๔) เป็นทั้งส่วนประกอบของประโยค และ ส่วนหนึ่งของส่วนของประโยคในเวลาเดียวกัน เช่น "เด็ก *ที่กำลังเล่นตุ๊กตาน่ารักมาก*" ในที่นี้ *เด็กน่ารักมาก* เป็น อนุพากย์หลักทำหน้าที่เป็นทั้ง หน่วยกรรม และ หน่วยหลักในหน่วยประธานในเวลาเดียวกัน

๘.๘.๓ อนุพากย์อาจจะมีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างกันในเรื่องของคำเชื่อม

อนุพากย์ ที่อาจจะมีคำเชื่อมหรือไม่มีคำเชื่อมก็ได้ คือ อนุพากย์นาม อนุพากย์คุณศัพท์ และ อนุพากย์หลัก ส่วนอนุพากย์ที่ต้องมีคำเชื่อมเสมอ คือ อนุพากย์วิเศษณ์

๘.๘.๔ ชนิดและตำแหน่งของคำเชื่อมอนุพากย์

คำเชื่อมอนุพากย์ แบ่งตามตำแหน่งเป็น ๓ ชนิด คือ

๘.๘.๔.๑ คำเชื่อมต้น

เช่น "ดอกไม้ *ที่* คุณซื้อมาวันนี้เหี่ยวแล้ว"

๘.๘.๔.๒ คำเชื่อมใน

เช่น "แดงไม่สบายเขา เลย ไม่มาโรงเรียน"

๘.๘.๔.๓ คำเชื่อมขนาด

เช่น "เขาไม่สบาย แต่ เขาก็ ยังมาโรงเรียน"

๘.๘.๕ ส่วนประกอบของคำเชื่อม

คำเชื่อมอาจจะประกอบด้วยคำเชื่อมคำเดียว เรียกว่าคำเชื่อมเดี่ยวหรืออาจจะประกอบด้วยคำเชื่อม ๒ คำ เรียกว่า คำเชื่อมผสม

ตัวอย่าง คำเชื่อมเดี่ยว

"เขาพยายามทำ แต่ ไม่สำเร็จ"

ตัวอย่าง คำเชื่อมผสม

"ฉันจะไปเยี่ยมเพื่อน หลังจากที่ ไปซื้อของแล้ว"

๘.๘.๖ หน้าที่ของคำเชื่อม

คำเชื่อม แบ่งตามหน้าที่ได้ ๒ ชนิดคือ

๘.๘.๖.๑ คำเชื่อมสามัญ

คำเชื่อมสามัญ ได้แก่ คำเชื่อมที่ทำหน้าที่เชื่อมอนุพากย์ ๒ อนุพากย์อย่างเดียวกันเท่านั้น เช่น

"ลูกไม่ยอมนอน เพราะ แกอยากดูโทรทัศน์"

๘.๘.๖.๒ คำเชื่อมสัมพันธ

คำเชื่อมสัมพันธ ได้แก่ คำเชื่อมที่เชื่อมอนุพากย์ ๒ อนุพากย์และทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของอนุพากย์หน่วยใดหน่วยหนึ่ง ได้แก่ หน่วยประธาน หน่วยกรรมตรง หน่วยกรรมรอง ของอนุพากย์ด้วย เช่น

"เด็ก ที่ มาหาคุณวันนี้น่ารักมาก"

ที่ เป็นคำเชื่อมสัมพันธ เชื่อมอนุพากย์ "เด็กน่ารักมาก" กับ "ที่มาหาคุณวันนี้" และทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของอนุพากย์ "ที่มาหาคุณวันนี้" ด้วย

๘.๙ ระบบเสียง

ตำรา โครงสร้างของภาษาไทย แบ่งคำอธิบายเรื่องเสียงออกเป็น ๒ ส่วน คือ สัทศาสตร์ (phonetics) กับ สัทวิทยา (phonology)

๘.๙.๑ เสียง

เสียง ในทางสัทศาสตร์ เกิดจากลมหายใจออกจากปอดขึ้นมาทางหลอดลม ผ่านเส้นเสียงออกมาทางปากหรือจมูก เสียงจึงออกมาพร้อมกับลมหายใจออก (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๑๓๓)

๘.๙.๒ เสียงสระ

เสียงสระ คือเสียงที่เกิดจากลมเดินผ่านเส้นเสียงซึ่งสันตะบัตรผ่านออกมาทางปากโดยไม่ขาดสาย หรือไม่มีอวัยวะส่วนไหนมากกวมให้หยุด และไม่มีส่วนไหนเป็นช่องแคบมากถึงกับจะทำให้เสียงเป็นเสียงเสียดแทรก (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๑๓๓)

๘.๔.๓ เสียงสระในภาษาไทย

นอกจากลักษณะที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว การศึกษาเสียงสระไทยต้องพิจารณา ส่วนของลิ้น ระดับการยกลิ้น และลักษณะริมฝีปากด้วยเสียงสระไทยแบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ

๘.๔.๓.๑ เสียงสระเดี่ยว

สระเดี่ยว มี ๑๘ เสียง คือ

	เสียง	ส่วนของลิ้น	ระดับลิ้น	ลักษณะริมฝีปาก
(๑)	อิ [i]	ลิ้น หน้า	สูง	ไม่ห่อ
(๒)	อี [i:]	ยาว หน้า	สูง	ไม่ห่อ
(๓)	เอะ [e]	ลิ้น หน้า	กึ่ง-สูง	ไม่ห่อ
(๔)	เอ [e:]	ยาว หน้า	กึ่ง-สูง	ไม่ห่อ
(๕)	แอะ [ɛ]	ลิ้น หน้า	กึ่ง-ต่ำ	ไม่ห่อ
(๖)	แอ [ɛ:]	ยาว หน้า	กึ่ง-ต่ำ	ไม่ห่อ
(๗)	อึ [ɯ]	ลิ้น หลัง	สูง	ไม่ห่อ
(๘)	อึอ [ɯ:]	ยาว หลัง	สูง	ไม่ห่อ
(๙)	เออะ [ɔ]	ลิ้น หลัง	กึ่ง-สูง	ไม่ห่อ
(๑๐)	เออ [ɔ:]	ยาว หลัง	กึ่ง-สูง	ไม่ห่อ
(๑๑)	อะ [a]	ลิ้น กลาง	ต่ำ	ไม่ห่อ
(๑๒)	อา [a:]	ยาว กลาง	ต่ำ	ไม่ห่อ
(๑๓)	อุ [u]	ลิ้น หลัง	สูง	ห่อ
(๑๔)	อุ [u:]	ยาว หลัง	สูง	ห่อ
(๑๕)	โอะ [o]	ลิ้น หลัง	กึ่ง-สูง	ห่อ

(๑๖)	โอ	[o:]	ยาว	หลัง	กึ่ง-สูง	ห่อ
(๑๗)	เอาะ	[ɔ]	สั้น	หลัง	กึ่ง-ต่ำ	ห่อ
(๑๘)	ออ	[ɔ:]	ยาว	หลัง	กึ่ง-ต่ำ	ห่อ

สัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บเหลี่ยม [] คือ สัทอักษร

๔.๙.๓.๒ เสียงสระประสม

สระประสม หมายถึงสระที่ไม่คงที่ เกิดจากเริ่มออกเสียงที่สระหนึ่งและไปจบลงที่สระหนึ่ง โดยลงเสียงหนักที่สระเดียวเท่านั้น ในภาษาไทยจะลงเสียงหนักที่สระเสียงที่หนึ่ง (วิจิตรน ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๑๓๕)

สระประสม ของไทย มี ๒๓ เสียง คือ

(๑)	อัย	[ai]	(๒)	อาย	[a:i]
(๓)	อุย	[ui]			
(๔)	โอย	[o:i]			
(๕)	อ็อย	[ɔ]	(๖)	ออย	[ɔ:i]
(๗)	เอ็ย	[ɛ]	(๘)	เอย	[ɛ:i]
(๙)	เฮา	[au]	(๑๐)	ฮาว	[a:u]
(๑๑)	ฮิว	[iu]			
(๑๒)	เฮัว	[ɛu]	(๑๓)	เฮว	[ɛ:u]
(๑๔)	แฮัว	[ɛu]	(๑๕)	แหว	[ɛ:u]
(๑๖)	เฮ็ยะ	[iɛ]	(๑๗)	เฮ็ย	[i:ɛ]
			(๑๘)	เฮ็ย	[ɛ:ɛ]
(๑๙)	ฮัวะ	[ua]	(๒๐)	ฮัว	[u:a]
			(๒๑)	เฮ็ยว	[iɛu]
			(๒๒)	เฮ็ยย	[ɛ:ɛi]
			(๒๓)	ฮวย	[ua:i]

๘.๔.๔ เสียงพยัญชนะ

เสียงพยัญชนะ มีลักษณะดังนี้คือ บางเสียงก้องบางเสียงไม่ก้อง บางเสียงอาจ
จะผ่านไปโดยถูกกัก บางเสียงอาจจะผ่านไปโดยไม่ถูกกัก แต่ถูกบีบให้เสียดแทรกก็ได้
เสียงส่วนใหญ่จะผ่านออกมาทางปาก แต่บางครั้งจะผ่านออกมาทางจมูก เสียงจะไป
ไม่ได้ไกล ยกเว้นบางเสียง ไม่ลงเสียงหนัก ส่วนใหญ่ไม่ค่อยกินเวลา หรือเสียงสั้นกว่า
เสียงสระ (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๑๓๖)

๘.๔.๕ เสียงพยัญชนะไทย

นอกจากลักษณะที่กล่าวถึงข้างต้นแล้วการศึกษาเสียงพยัญชนะไทยต้อง
พิจารณาเรื่องฐานที่เกิดของเสียง วิธีการออกเสียง ลักษณะเส้นเสียง ถ้าสั้นจะเป็น
เสียงก้อง ถ้าไม่สั้นจะเป็นเสียงไม่ก้อง และลักษณะลม (มีลมตามมาหรือไม่มี) อีกด้วย
เสียงพยัญชนะไทยแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ

๘.๔.๕.๑ พยัญชนะระเบิด

พยัญชนะระเบิด เกิดจากการกักลมตรงฐานที่เกิด ขณะกักต้องให้ลมดันข้าง
หลังที่กัก แล้วปล่อยลมที่กักออกมาอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นเสียงระเบิด

พยัญชนะระเบิดของไทย มี ๑๑ เสียง คือ

			ประเภท	ฐานที่เกิด	ลักษณะเส้นเสียง	
(๑)	ป	[p]	ระเบิด	ริมฝีปาก	ไม่ก้อง	ไม่มีลม
(๒)	ผ พ ภ	[ph]	ระเบิด	ริมฝีปาก	ไม่ก้อง	มีลม
(๓)	บ	[b]	ระเบิด	ริมฝีปาก	ก้อง	ไม่มีลม
(๔)	ภฏ ต	[t]	ระเบิด	ฟัน-ปุ่มเหงือก	ไม่ก้อง	ไม่มีลม

(๕)	ฐ ท ฒ [th] ถ ท ฐ	ระเบิด	ฟัน-ปุ่มเหงือก	ไม่ก้อง	มีลม
(๖)	ฎ ด [d]	ระเบิด	ฟัน-ปุ่มเหงือก	ก้อง	ไม่มีลม
(๗)	จ [c]	ระเบิด	ปุ่มเหงือก- เพดานแข็ง	ไม่ก้อง	ไม่มีลม
(๘)	ฉ ช ฌ [ch]	ระเบิด	ปุ่มเหงือก- เพดานแข็ง	ไม่ก้อง	มีลม
(๙)	ก [k]	ระเบิด	เพดานอ่อน	ไม่ก้อง	ไม่มีลม
(๑๐)	ข ค ฆ [kh]	ระเบิด	เพดานอ่อน	ไม่ก้อง	มีลม
(๑๑)	ช [ʧ]	ระเบิด	ช่องเส้นเสียง	ไม่ก้อง	

๘.๔.๕.๒ พยัญชนะนาสิก

พยัญชนะนาสิก เกิดจากการกักลมตรงฐานที่เกิด เช่นเดียวกับ พยัญชนะระเบิด ขณะเดียวกันก็ลดเพดานอ่อนต่ำลงมาเพื่อให้ลมขึ้นทางจมูก พยัญชนะนาสิกของไทย มี ๓ เสียง คือ

	ประเภท	ฐานที่เกิด	ลักษณะเส้นเสียง
(๑) ม หม [m]	นาสิก	ริมฝีปาก	ก้อง
(๒) ณ น หน [n]	นาสิก	ฟัน-ปุ่มเหงือก	ก้อง
(๓) ง หง [ŋ]	นาสิก	เพดานอ่อน	ก้อง

๘.๔.๕.๓ พยัญชนะข้างลิ้น

พยัญชนะข้างลิ้น เกิดจากการยกลิ้นขึ้นไป แล้วให้ลิ้นตรงกลางแตะตรงฐานที่เกิด คือระหว่างฟันกับปุ่มเหงือก แล้วปล่อยให้ลมออกทางข้างลิ้นทั้งสองข้าง

พยัญชนะข้างลิ้นของไทย มี ๑ เสียง คือ

	ประเภท	ฐานที่เกิด	ลักษณะเส้นเสียง
(๑) ล ฟ หล [l]	ข้างลิ้น	พิน-ปุ่มเหงือก	ก้อง

๘.๔.๕.๔ พยัญชนะสะบัดปลายลิ้น

พยัญชนะสะบัดปลายลิ้น เกิดจากการยกปลายลิ้นขึ้นไปแตะตรงฐานที่เกิดระหว่างพินกับปุ่มเหงือก แล้วยกลงทันที

พยัญชนะสะบัดปลายลิ้นของไทย มี ๑ เสียง คือ

	ประเภท	ฐานที่เกิด	ลักษณะเส้นเสียง
(๑) ร หร [r]	สะบัดปลายลิ้น	พิน-ปุ่มเหงือก	ก้อง

๘.๔.๕.๕ พยัญชนะเสียดแทรก

พยัญชนะเสียดแทรก เกิดจากการยกลิ้นขึ้นไปแตะฐานที่เกิด ตรงฐานที่เกิดจะเป็นช่องแคบ ทำให้ลมที่ผ่านช่องแคบออกมาเป็นเสียงเสียดแทรก

พยัญชนะเสียดแทรกของไทย มี ๓ เสียง คือ

	ประเภท	ฐานที่เกิด	ลักษณะเส้นเสียง
(๑) ฝ ฟฝ [f]	เสียดแทรก	ริมฝีปากกับพิน	ไม่ก้อง
(๒) ร ศ ช ส [s]	เสียดแทรก	พิน-ปุ่มเหงือก	ไม่ก้อง
(๓) ห ฮ [h]	เสียดแทรก	ช่องเส้นเสียง	ไม่ก้อง

๘.๔.๕.๖ พยัญชนะกึ่งสระ

พยัญชนะกึ่งสระ มีลักษณะคล้ายทั้งการออกเสียงสระและพยัญชนะ ดังนี้

- (๑) ว หว [w] ห่อริมฝีปากและยกลิ้นส่วนหลังไปทางเพดานอ่อนแต่ไม่แตะ
มีลักษณะเหมือนกับจะออกเสียงสระอุ [u] แต่จะใช้เวลาน้อย
มาก และไม่ลงเสียงหนัก
- (๒) ญ ย หญ หย [j] ยกลิ้นไปทางเพดานแข็งแต่ไม่แตะ (ไม่ต้องห่อริมฝีปาก)
มีลักษณะเหมือนกับจะออกเสียงสระอิ [i] แต่จะใช้เวลาน้อย
มาก และไม่ลงเสียงหนัก
- รวมเสียงพยัญชนะทั้งหมด ๒๑ เสียง

๘.๙.๖ เสียงวรรณยุกต์

เสียงวรรณยุกต์ หมายถึงระดับเสียงสูงต่ำแบบเดียวกับเสียงดนตรี มีลักษณะ
ก้องและระดับของเสียงจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับระดับความถี่ของเส้นเสียงที่สั่นถ้าสั่นถี่
มากเสียงจะสูง สั่นถี่น้อยเสียงจะต่ำ (วิจิตร ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๑๔๐)

๘.๙.๗ เสียงวรรณยุกต์ไทย

เสียงวรรณยุกต์ไทย มี ๕ เสียง คือ

(๑)	เสียงโท	สูง-ตก	ใช้สัญลักษณ์	ˆ
(๒)	เสียงตรี	สูง-ขึ้น	ใช้สัญลักษณ์	ˆ
(๓)	เสียงสามัญ	กลาง-ระดับ	ไม่ต้องใช้สัญลักษณ์	
(๔)	เสียงเอก	ต่ำ-ตก	ใช้สัญลักษณ์	˘
(๕)	เสียงจัตวา	ต่ำ-ขึ้น	ใช้สัญลักษณ์	˘

๘.๙.๘ ระบบเสียง

วิธีศึกษาระบบเสียงในทางสัตววิทยามีหลายวิธี วิธีหนึ่งที่ใช้กันมากคือการ
ศึกษาหน่วยเสียง

๘.๙.๘.๑ หน่วยเสียง

หน่วยเสียง (*phoneme*) หมายถึงเสียงที่มีหน้าที่สำคัญในภาษา คือหน้าที่แยก
ความหมายของคำ ในการหาหน่วยเสียงนั้นจะต้องหา *คำเทียบคู่* (*minimal pair*) มา
เทียบกัน เช่น

ปา [pa:]

ตา [ta:]

เสียงต่างกันที่พยัญชนะต้น ป [p] กับ ต [t] เพราะฉะนั้น ป [p] กับ ต [t] จึงเป็นหน่วย
เสียง ๒ หน่วยเสียงในภาษาไทย

๘.๙.๘.๒ เสียงย่อย

เสียงย่อย คือเสียงที่ไม่มีหน้าที่แยกความหมายของคำ เช่น กา [ka:] กับ
ปาก [pa:k] เสียง [k] ที่อยู่ต้นพยางค์ จะมีการกักลม ดันลม และปล่อยลมให้ระเบิด
ออกมา แต่เสียง [k] ที่อยู่ท้ายพยางค์ จะมีการกักลมแต่ไม่ปล่อยให้ระเบิด เพราะ
ฉะนั้น เสียง [k] กับเสียง[k̚] จึงเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน

๘.๙.๘.๓ ประเภทของหน่วยเสียง

หน่วยเสียงในภาษาไทยแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) หน่วยเสียงเรียง (*primary* หรือ *segmental*) หมายถึง เสียงที่เรียงตามกัน ออกมา ได้แก่ หน่วยเสียงพยัญชนะ และ หน่วยเสียงสระ

(๒) หน่วยเสียงซ้อน (*secondary* หรือ *suprasegmental*) หมายถึง เสียงที่ ซ้อนอยู่กับเสียงอื่น ได้แก่ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ การลงเสียง หนัก-เบา ความสั้น-ยาว และการหยุด

๘.๙.๙ หน่วยเสียงพยัญชนะ

การกำหนดหน่วยเสียงพยัญชนะ จะต้องหาค่าเทียบคู่ซึ่งต่างกันด้วยเรื่องเสียง พยัญชนะเพียงเรื่องเดียว เช่น บิด กับ ผิด ต่างกันที่เสียง [p] กับ [ph]

เสียงพยัญชนะ ๒๑ เสียงในภาษาไทยเป็น หน่วยเสียงพยัญชนะต้น ได้ทั้งหมด แต่เป็น หน่วยเสียงพยัญชนะตัวสะกด ได้เพียง ๙ หน่วย คือ

(๑)	-ง	/-ŋ/
(๒)	-น	/-n/
(๓)	-ม	/-m/
(๔)	-ย	/-j/
(๕)	-ว	/-w/
(๖)	-ก	/-k/
(๗)	-ป	/-p/
(๘)	-ต	/-t/
(๙)	เสียงพยัญชนะหลังสระสั้น	/-ʔ/

๘.๙.๑๐ หน่วยเสียงสระ

การกำหนดหน่วยเสียงสระ ก็ใช้วิธีหาค่าเทียบคู่เช่นกัน เช่น สิ้น [sin] กับ สิ้น [si:n] ต่างกันที่เสียง [ɪ] กับ [i:]

เสียงสระเดี่ยว ๑๘ เสียงในภาษาไทยเป็น หน่วยเสียงสระ ได้ทั้งหมด
ส่วนเสียงสระประสม ๕ เสียง คือ

(๑) เอียะ [ia]	(๒) เอีย [i:a]
	(๓) เอือ [u:a]
(๔) อัวะ [ua]	(๕) อัว [u:a]

จัดเป็นหน่วยเสียงได้เพียง ๓ หน่วยเสียง คือ /a/ /ua/ และ /ua/ ทั้งนี้เพราะเสียง [ia] กับ [i:a] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียง /a/ และเสียง [ua] กับ [u:a] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียง /ua/

๘.๘.๑๑ หน่วยเสียงวรรณยุกต์

การกำหนดหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ก็ใช้วิธีหาคำเทียบคู่เช่นกัน เช่น ปาน [pa:n] กับ ป่าน [pà:n] ต่างกันที่เสียงวรรณยุกต์สามัญกับเสียงวรรณยุกต์เอก เสียงวรรณยุกต์ ทั้ง ๕ เสียงเป็น หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้ทั้งหมด

๘.๘.๑๒ การลงเสียงหนัก-เบา

เสียงหนัก-เบาในภาษาไทย แบ่งได้ ๓ ขนาด คือ

๘.๘.๑๒.๑ ลงเสียงหนักมาก

ใช้สัญลักษณ์ * เช่น ต้ายตาย 'tá:j ta:j

๘.๘.๑๒.๒ ลงเสียงหนักธรรมดา

ใช้สัญลักษณ์ ' เช่น 'แดง 'ไม้ได้ 'มา

๘.๙.๑๒.๓ ลงเสียงเบา

ไม่มีสัญลักษณ์แทน เช่น 'มาทำ' 'ไม
 การลงเสียงเบาอาจจะทำให้เสียงพยัญชนะตัวสะกดเปลี่ยนไป หรือทำให้สระ
 ล้นลงก็ได้

๘.๑๐ สรุป

ในบทนี้เราได้เห็นความแตกต่างของการวิเคราะห์โครงสร้างของภาษาไทยมาก
 กว่าที่ตำรา ลักษณะภาษาไทย มีความแตกต่างจาก สยามไวยากรณ์ ในขณะที่
 ตำราทั้งสองเล่มดังกล่าวยังคงดำเนินไปตามแบบดั้งเดิม ตำราโครงสร้างของภาษาไทย
 กลับดำเนินไปตามแนวทางของทฤษฎีโครงสร้าง ซึ่งได้เคยกล่าวถึงไว้แล้วในบทที่ ๒

คุณสมบัติเด่นประการหนึ่งของไวยากรณ์โครงสร้างก็คือ การวิเคราะห์เชิง
 วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้ไวยากรณ์โครงสร้างมองภาษาอย่างเป็น
 วัตถุวิสัย ไม่ใช่แบบอุดมคติ ดังนั้นทัศนะเรื่องความถูกผิดในภาษาของนักไวยากรณ์
 โครงสร้างจึงต่างจากไวยากรณ์ดั้งเดิม

ด้วยเหตุนี้เองการวิเคราะห์โครงสร้างของภาษาไทยในตำรานี้จึงมีความแตก
 ต่างจาก ลักษณะภาษาไทย และ สยามไวยากรณ์ เป็นอย่างมาก ดังจะได้ยกมา
 เปรียบเทียบดังนี้

๘.๑๐.๑ เสียงสระ

ในเรื่องเสียงสระ มีการชี้ให้เห็นวิธีการออกเสียงอย่างชัดเจน โดยใช้ทักขร
 เป็นสัญลักษณ์ เมื่อพิจารณาในด้านสัทศาสตร์ก็ได้สระเดียว ๑๘ เสียง กับสระผสมอีก
 ๒๓ เสียง แต่เมื่อพิจารณาทางด้านสัทวิทยาจะได้สระเดียว ๑๘ หน่วยเสียง ส่วนสระ

ผสมเหลือเพียง ๒๑ หน่วยเสียง เพราะถือว่า เสียงอียะ [ia] กับเสียงเอีย [i:a] เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงอันเดียวกันคือหน่วยเสียง /a/ เสียงอัวะ [ua] กับเสียงอัว [u:a] ก็เป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงอันเดียวกัน คือหน่วยเสียง /a/ ส่วนเสียงเอือะ [ua] นั้นไม่มี มีแต่เสียงเอือ [u:a]

ข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดก็คือ มีการพิจารณาทั้งในด้านเสียงและหน่วยเสียง ในขณะที่ไวยากรณ์แบบดั้งเดิมไม่แยกพิจารณา

๘.๑๐.๒ เสียงพยัญชนะ

ในเรื่องเสียงพยัญชนะ ก็พิจารณาทั้งในด้านเสียงและหน่วยเสียงเช่นกัน ในด้านสัทศาสตร์ ถือว่าพยัญชนะต้นมี ๒๑ เสียง ในด้านสัทวิทยาก็มี ๒๑ หน่วยเสียงเช่นกัน ซึ่งตรงกับ ลักษณะภาษาไทย แต่เมื่อถึงพยัญชนะตัวสะกด ถือว่ามี ๙ หน่วยเสียง หน่วยเสียงที่เกินขึ้นมาใหม่ก็คือ เสียงพยัญชนะหลังสระสั้น /-ʔ/ ซึ่งไม่มีกล่าวถึงมาก่อน

๘.๑๐.๓ เสียงวรรณยุกต์

ในเรื่องเสียงวรรณยุกต์ เมื่อพิจารณาทั้งในด้านเสียงและหน่วยเสียงแล้ว ปรากฏว่ามีจำนวนเท่ากันคือ ๕ เสียง/หน่วยเสียง สิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาก็คือการใช้สัญลักษณ์แทนระดับเสียง

๘.๑๐.๔ คำและประโยค

ในขณะที่ ลักษณะภาษาไทย อธิบายเรื่องคำไทยอย่างละเอียดทั้งในด้านเสียง ความหมาย การสร้างคำและการใช้ แต่ โครงสร้างภาษาไทย กลับถือว่าเรื่อง

ระบบหน่วยคำไม่ใช่เรื่องสำคัญเท่ากับระบบความสัมพันธ์ของคำ จึงกล่าวถึงเรื่องนี้ได้เพียงสั้น ๆ เท่านั้น

ส่วนเรื่องประโยคก็คำนึงถึงทั้งในด้านสถานการณ์และโครงสร้าง

สิ่งที่แตกต่างออกไปอย่างมากมาก็คือการพิจารณาเรื่องชนิดของคำ ซึ่งให้หลักตำแหน่งและหน้าที่อย่างเคร่งครัด โดยไม่คำนึงถึงความหมาย แต่ยังคงชื่อเดิมบางชื่อเอาไว้ เช่น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ ฯลฯ แต่ความหมายไม่เหมือนเดิม นอกจากนี้ยังให้รายละเอียดของวลีและอนุพากย์ไว้อย่างมากมาย อนุพากย์ นี้ก็มีส่วนคล้ายกับ อนุประโยค ใน สยามไวยากรณ์ นั่นเอง

จึงนับได้ว่าตำราเล่มนี้เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทย จากมุมมองของทฤษฎีโครงสร้าง ซึ่งนับว่าเป็นทฤษฎีหนึ่งของภาษาศาสตร์สมัยใหม่ มีผู้นำแนวคิดนี้มาวิเคราะห์ภาษาไทยต่อมาอีกอย่างมากมาย โดยปรากฏเป็นวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกหลายฉบับ รวมทั้งได้กลายเป็นพื้นฐานของตำราเรียนบางฉบับด้วย